

УДК 811.161.2'367.622:81'366.545

Костусяк Н. М.

**Формально-синтаксичні та комунікативні ознаки
давального відмінка іменників**

У статті здійснено комплексне вивчення грами давального відмінка, датив розглянуто на тлі синтаксичного рівня мови, обґрунтовано його первинні та вторинні формально-синтаксичні й комунікативні ознаки, вказано на внутрішню та зовнішню транспозиції давального відмінка.

Ключові слова: давальний відмінок, датив, транспозиція, керований член речення, детермінант, присудок, тема, рема.

Костусяк Н. Н. Формально-синтаксические и коммуникативные особенности дательного падежа имен существительных.

В статье осуществлено комплексное изучение граммы дательного падежа, датив рассмотрено на основе синтаксического уровня языка, проанализировано его первичные и вторичные формально-синтаксические и коммуникативные особенности, указано на внутреннюю и внешнюю транспозиции датива.

Ключевые слова: дательный падеж, датив, транспозиция, управляемый член предложения, детерминант, сказуемое, тема, рема.

Kostusyak N. N. Formally-syntactical and communicative characteristics of the nouns' dative case.

The article presents complex study of the dative case grammeme. In the article the dative case on the base of the syntactical language level is analyzed, its initial and additional forms of the formally-syntactical and communicative characteristics are described, inward and outward transpositions of the dative case are shown.

Key words: a dative case, a transposition, a main part of the sentence, a determinant, a predicate, a theme, a rhyme.

Питання синтаксичної специфіки відмінкових форм протягом тривалого часу залишаються важливим елементом опису мови. Аналізуючи окремі відмінкові теорії, зауважимо, що більшість з цих концепцій відображає морфологічний підхід до вказаного мовного явища, натомість формально-синтаксичний і комунікативний аспекти представлені недостатньо. У коло важливих питань сучасної функціонально зорієнтованої категорійної граматики потрапляють дослідження, в яких здійснено опис мовних одиниць на нових концептуальних засадах. Функціональний підхід значно розширив межі традиційного розуміння категорії відмінка іменників загалом. У

сучасних лінгвістичних студіях переважає розгляд відмінкових граем з урахуванням міжрівневої взаємодії, за такої умови аналізовані компоненти кваліфікують як багатовимірні явища [1; 2; 3; 6]. Незважаючи на це, питання, пов'язані з комплексним вивчення відмінкової системи загалом та давального відмінка зокрема, ще не знайшли належного висвітлення й потребують глибшого вивчення, оскільки спектр категорійної семантики датива, специфіки її вияву вимагають дослідження цієї граеми не лише як одиниці морфологічного рівня, а й синтаксичного. Додаткових аргументів потребують також факти первинного та вторинного вияву аналізованої відмінкової форми. Особливо актуальний, на наш погляд, розгляд давального відмінка крізь призму комунікативно-функціонального підходу. З'ясування всіх цих питань дасть змогу повною мірою визначити граматичну своєрідність та транспозиційну потужність давального відмінка в структурі сучасної української мови. Відповідно до цього мета нашої студії полягає в системному вивченні датива, визначенні його формально-синтаксичних та комунікативних особливостей на матеріалі сучасної української літературної мови. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) вирізнити давальний відмінок як репрезентант придієслівного керованого другорядного члена речення; 2) окреслити діапазон вторинних формально-синтаксичних ознак датива; 3) вказати на транспозиційний потенціал цієї відмінкової граеми; 4) диференціювавши центральну та периферійну сфери, з'ясувати специфіку функціонування давального відмінка на тлі комунікативного рівня мови.

У сучасній українській мові граема давального відмінка належить до спеціалізованих морфологічних засобів вираження керованих компонентів. У своєму первинному формально-синтаксичному функціонуванні вона виконує роль „придієслівного напівслабокерованого другорядного члена речення” [3, с. 73]. Такий різновид зв'язку між дативом і головним компонентом із семантикою дії ще більшою мірою увиразнює його напівпериферійний статус. На думку І. Р. Вихованця, давальний відмінок відрізняється від центральних і периферійних відмінкових форм. „Щодо центральних відмінків у нього менша сила підрядного зв'язку, а щодо периферійних – дещо тісніший підрядний зв'язок” [3, с. 73]. Формально-синтаксична позиція керованого другорядного члена речення у формі датива зумовлена семантико-синтаксичною валентністю незначної кількості предикатів дії, наприклад: – *Добрідень вам, добрі люди!* – з усмішкою привітався і простягнув цигарки **невідомим**. – *Запалюймо!* (І. Пільгук); *Панас Якович подарував йому збірку своїх творів...* (І. Пільгук); *В той день*

він і приніс **Марії** невеличкою букетика диких гвоздик... (Вал. Шевчук); *Він присвятив поему якраз **Шафарикові*** (Вас. Шевчук).

Диференціація вторинних формально-синтаксичних функцій давального відмінка ґрунтується на внутрішній і зовнішній похідності. Передумовою внутрішньої похідності датива є функціонування його в ролі інших відмінкових граем. Зовнішню похідність давальний відмінок репрезентує у зв'язку із синтаксичною зміною його частиномовної належності. Перебуваючи в правобічній позиції й корелюючи із семантико-синтаксичним компонентом об'єкта дії, аналізована граема переміщується в позицію сильнокерованого члена речення. Як відомо, специфічна форма вираження останнього – знахідний відмінок. У формально-граматичній структурі речень з предикатами дії датив виступає вторинним засобом позначення об'єкта дії й ґрунтується на спеціалізованій формі знахідного відмінка, контекстуально набуваючи властивостей останнього, наприклад: *Років з п'ятнадцять тому козаки допомагали **татарам** воювати проти турків* (Р. Іваничук); *Дякую **вам**, пане Шимоне... за те, що зважилися сказати правду* (Р. Іваничук); *А зараз подякуємо нашому **другові** Самуїлові за таку важливу звістку* (В. Малик); *Спи собі і **мені** не заважай спати!* (В. Малик). У простому двоскладному реченні граема давального синтаксично набуває ознак акузатива за умови, якщо в ролі присудка виступають дієслова зі значенням стану та прикметники, наприклад: *Як же мені довіряти **йому**?* (В. Малик); *Сірко ніколи не довіряв **ханові*** (Ю. Мушкетик); *...останній старцівський підсусідок не позаздрить **козакові*** (Ю. Мушкетик); *У неї буде багато гарного вбрання, і **їм**, молодим, заздритимуть сусіди* (Ю. Мушкетик); *Клянусь, хане, я буду вірний **тобі**, як пес!* (В. Малик); *(Лариса) була на диво спокійна, покірنا його **вимогам*** (М. Олійник). Якщо ж предикативну позицію репрезентують компаративні прикметники, граема давального відмінка пов'язана з таким присудком зв'язком слабого керування. Диференційну ознаку останнього становить менша обов'язковість залежного слова й нерідке його імпліцитне вираження: *...вони, речі, **йому** дорожчі за всі скарби...* (Р. Федорів).

Ознакою сильного керування позначений давальний відмінок, що перебуває в лівобічній позиції й на семантико-синтаксичному рівні відповідає суб'єктній синтаксемі. Варто зазначити, що за такого переміщення у сферу називного відмінка датив позбавлений властивого предикативному зв'язкові та номінативу форми координації. Остання, як відомо, містить у собі ознаки узгодження й керування. Пересуваючись із правобічної валентної позиції в лівобічну внаслідок трансформації

речення, компоненти в давальному відмінкові поєднуються тісним зв'язком з головним членом речення, але не двобічним, а односпрямованим. Опорне слово (дієслово, прикметник, предикативний прислівник) керує суб'єктною синтаксею у формі датива, проте не узгоджується з нею в числі, роді й особі, пор.: ...**їй** так радісно й весело стало (Вал. Шевчук); ...**їм** стало так само радісно (Вал. Шевчук); *І сумно, й весело стає Григорієві, коли згадає цю зустріч з братом* (Вас. Шевчук); *Сумно і смутно людині, коли висихає і сліпне уява...* (О. Довженко); **Мені** весело з тобою (І. Пільгук); *Весело нам буде?* (Г. Тютюнник). На думку О. Г. Межова, „в результаті транспозиції непрямих суб'єктних відмінків у зону називного суб'єкта форма узгодження нейтралізується, зберігається лише форма сильного керування” [6, с. 152]. Реченнєві структури з керованим давальним відмінком можуть бути як односкладними, так і двоскладними. Серед односкладних синтаксичних конструкцій із дативом вирізняємо речення, формально-граматичною вершиною яких виступає не диференційований на підмет або присудок головний член речення. В українській мові такі структури становлять периферію простого речення, оскільки головний член утворює без допомоги інших членів структурну основу речення. Зрідка синтаксичні конструкції з давальним суб'єктом двоскладні. В обох різновидах речень позицію прислівного керованого другорядного члена речення займають суб'єктні синтаксеми в семантико-синтаксичних функціях: 1) суб'єкта стану (фізичного, емоційно-психічного, розумового, емоційно-оцінного ставлення до об'єкта, достатності/недостатності тощо), стану-відношення в односкладних структурах, а також у двоскладних конструкціях із прислівниковим предикатом якості та якості-відношення: *Як жаль мені себе, що так мій день повечорів і сонце моє зайшло, не встиг і оглянутись* (О. Довженко); ...*крізь біль йому вперше подумалося, який же він нещасний* (Ю. Мушкетик); **Мені** іноді стає страшно вві сні... (Ю. Яновський); *Уперше йому не вистачало власного розуму, власного розмислу* (Ю. Мушкетик); ...**тобі** легше буде на серці (В. Малик); ...**старому** легше не стало (О. Гончар); *Таж мамі не легше на долі було...* (Г. Чубач); ...**тобі...** ще важче... (Б. Коваль); *А чого йому важко дихати — хлопець молодий, дужий...* (Ю. Мушкетик); *Найважче (йому) заперечити наклеп* (Ю. Мушкетик); 2) суб'єкта якісної ознаки або якості-відношення: ...*думки одразу видадуть, що він розумний, а кому такий потрібний?!* (Ю. Мушкетик); *А такі люди, як Комаров, нам конче потрібні* (М. Олійник); *Обличчя знайоме (мені), а де стрічав – не пригадую* (М. Олійник); ...*вони, речі, йому дорожчі за всі скарби...* (Р. Федорів); 3) суб'єкта потенційної дії в односкладних інфінітивних конструкціях: *Не втримати тобі її...* (Р. Іванчук); **Мені**

треба тарілки мити (В. Винниченко); 4) суб'єкта кількісно-вікової ознаки: *Марії* ж у цей час було тільки десять років (М. Слабошпицький).

За деяких контекстуальних умов компонент у формі давального відмінка може траплятися в позиції дуплексива, який перебуває в подвійному синтаксичному зв'язку з іншими членами речення. На думку І. Р. Вихованця, такі дуплексиви стоять у формально-синтаксичній позиції прислівного сильнокерованого другорядного члена речення щодо опорного дієслова-присудка й позиції взаємопов'язаного з вторинним присудком вторинного підмета [2, с. 242]. Давальний відмінок, виражаючи значення адресатного об'єкта дії – потенційного суб'єкта дії, утворюється внаслідок об'єднання двох вихідних простих речень у похідне ускладнене. У новоутвореній структурі датив виступає репрезентантом одночасно двох функцій: придієслівного другорядного члена речення та вторинного підмета, наприклад: *Офіцер наказав усім сидіти на місці* (М. Олійник) ← *Офіцер наказав усім + Усі сидітимуть на місці*; *Пильчиков порадив Панасу Яковичу захопити з собою гітару* (І. Пільгук) ← *Пильчиков порадив Панасу Яковичу + Панас Якович захопить з собою гітару*.

У сучасній українській літературній мові простежуємо тенденцію до вирізнення форм давального відмінка, транспонованих до синтаксичної сфери інших частин мови, зокрема прикметника. Формально-синтаксична роль цих компонентів – означальна позиція в простому ускладненому реченні. Таке функціонування датива ґрунтується на переміщенні аналізованої грами з типової для неї придієслівної сфери керованого члена речення в периферійну прислівну некерованого другорядного компонента. Трансформований атрибутивний член кваліфікують як вторинну предикатну синтаксему, яка поєднується з опорним субстантивом атрибутивними відношеннями. Ускладнювальні елементи у формі давального відмінка не входять у валентну рамку дієслова й бувають двох різновидів: 1) з адресатно-посесивним значенням, наприклад: *Славута... перев'язав князеві руку* (В. Малик); 2) з атрибутивним значенням, наприклад: *Коли гості сіли за стіл, господар підняв келих, прохарамаркав подяку гостям за привітання супутниці його життя* (І. Пільгук). Речення зазначених груп побудовані за схемою формально-синтаксичного згортання, хоча й поряд з цим мають певні відмінності. На думку І. Р. Вихованця, „давальний адресатної посесивності наділений формально-синтаксичною ознакою периферійності, подвійним зв'язком з опорними словами (іменником і дієсловом)” [1, с. 118]. Перебуваючи в присубстантивній позиції та залежачи одночасно від дієслова та іменника, датив перебуває в синонімічних відношеннях з конструкціями, що містять суто посесивні

засоби вираження: родовий посесивний або посесивний прикметник. Проте тут можемо простежити специфіку грамеми давального, яка полягає в наявності супровідного значення „цільової спрямованості на суб'єкт володіння” [1, с. 118], чого немає в наступних двох різновидах компонентів. Окрему групу ускладнених речень із граменою давального відмінка формують синтаксичні структури з називним предикативним. За такого функціонування датив позбавлений подвійної залежності й набуває суто посесивної семантики: *Ти мені друг чи ні?* (Ю. Яновський). Із синтаксичною ад'єктивною транспозицією пов'язане функціонування грамеми давального відмінка, що залежить переважно від іменників, співвідносних з дієсловами, наприклад: *...дядьки подякували кашоварові* (Вас. Шевчук) → *подяка кашоварові; Чим би його допомогти Варці?* (М. Олійник) → *допомога Варці*.

До дериваційних перетворень синтаксичних одиниць належить згортання простого речення в словосполучення з опорним іменником та залежним дативом, що має атрибутивне значення: *Було йому тужно, а навколо стояв невимірний спокій, і сплелось все, закрутилося й дало початок новому рухові* (Вал. Шевчук) ← *Рух почався; Ну от і все! Кінець тривогам, сумнівам та сподіванням* (Вас. Шевчук) ← *Тривоги, сумніви та сподівання закінчилися*. Такі перетворення засвідчують, що грамема давального відмінка, перебуваючи в приіменниковій позиції, певною мірою зберігає опосередкований вплив дієслівного керування. Використання датива з атрибутивною семантикою в периферійній позиції речення й вираження ним нецентрального семантико- та формально-синтаксичних функцій зближує його з родовим відмінком та прикметниковими формами як типовими присубстантивними компонентами.

У сфері вживання грамеми давального відмінка найпериферійніше місце займає датив із семантикою призначення, який перебуває поза валентністю предиката. „Функція призначення містить у собі цільове обставинне значення з супровідним адресатним значенням, тобто належить до перехідних обставинно-адресатних функцій з перевагою обставинного значення” [1, с. 116]. Давальний призначення підпорядковується всій підметово-присудковій структурі речення, поєднуючись слабким підрядним зв'язком і його формою – приляганням, наприклад: *Бог сотворив Парасок на радість нам, мужчинам* (Вас. Шевчук); *Зате нам вона танцювала так, що ми захлиналися з гордості* (Ю. Яновський). Функціонуючи в детермінантній позиції, він репрезентує в згорнутому вигляді інше просте речення з предикатом *призначатися*, який зазнав редукції внаслідок злиття двох вихідних конструкцій. В аналізованих ускладнених структурах давальному призначення властиве „посилення обставинно-

цільового значення” [1, с. 117]. Найголовніша ознака детермінантів, виражених дативом, – їхня вторинність, похідність, трансформаційна пов’язаність зі структурою складного речення.

Для виокремлення граматичної специфіки давального відмінка як напівпериферійного компонента відмінкової системи досить показовими виступають його комунікативні функції. За актуального членування речення вказана грамема в типових виявах виступає компонентом комплексної реми й на семантико-синтаксичному рівні корелює переважно з синтаксею адресата дії (первинна позиція), рідше – об’єктом дії чи стану (вторинна позиція) [3, с. 73]: *Франко / безпосередньо присвятив **Ользі** небагато творів* (Р. Горак); *(Христя) / ...віддала **Тоцьким** батьківський статок* (Ю. Мушкетик); *Гетьман / полки **цареві** запродав* (Б. Лепкий); *(Денис) / ...шури ...продавав хутірським **хлопцям** на бубни* (Г. Тютюнник); *...сонце / слало **їм** під ноги яскраві килими* (Вал. Шевчук); *Оксен / мовчки подав **йому** листа* (Г. Тютюнник); *Я / писав **тобі** листи, мамо...* (Вал. Шевчук); *Терехівські міщани / допомогли **мені** віднайти самого себе* (В. Дрозд); *...вона / допомогла **мені** відшукати тебе* (О. Коломієць); *...граф де Брежі / ...набридав **Сіркові** розпитуваннями та повчаннями* (Ю. Мушкетик); *...гетьман / ...не перешкодив **йому** переправитися через Стир* (Ю. Мушкетик); *Він / заздрив своєму **єдиноземцю...*** (П. Загребельний). У структурах зазначеного типу тема переважно відповідає суб’єктній синтаксемі, проте така закономірність може порушуватися, коли репрезентантом теми виступає суб’єктно-предикатна основа: *Війна зашкодила / не тільки мені* (П. Загребельний). В українській мові датив засвідчений і в конструкціях нерозчленованого типу. Усі компоненти таких структур стосуються реми, наприклад: *Прийшов написати листа **тітці Ганні*** (Г. Тютюнник); *Може, написати **йому** листа?* (Вал. Шевчук); *Треба **йому** допомогти на кооператив* (О. Коломієць); *Але боюсь набриднути і **собі**, і **читачам*** (В. Дрозд); *Хіба може зашкодити **кому-небудь** надмір розуму?* (П. Загребельний). Варто зазначити, що порядок розташування компонентів „тема – рема” переважає в стилістично нейтральному мовленні. Проте, як відомо, реченню властиве переміщення членів речення, тем і рем залежно від завдань висловлення, від конкретної комунікативної мети повідомлення. Внаслідок таких переміщень, а також за умови функціонування в експресивно та стилістично забарвлених висловленнях грамема давального відмінка може перебувати в не характерній для неї початковій позиції, позначаючи дане, тобто тему, наприклад: *Тетяні / передайте таке...* (Є. Гуцало); *...соціалістові Івану Франкові / сьогодні я*

видав б-ти місячний паспорт (Р. Горак). Зрідка в деяких комунікативних варіантах давальний відмінок засвідчений у властивій йому кінцевій позиції речення, але завдяки додатковим засобам вираження актуального членування висловлень виступає не комунікативним ядром повідомлення, ремою, а темою, наприклад: *...тільки він / не шкодить династії Османів* (Р. Іваничук). За наявності відповідних часток датив, перебуваючи на початку речення, функціонує також як комунікативне ядро повідомлення – рема або складник комплексної реми, наприклад: *Навіть летючим птахам / передається чар отого рожевого сяйва...* (Є. Гуцало).

В українській мові окреме місце посідають структури, в яких грамема давального відмінка виконує роль суб'єктної синтаксеми. Як зазначає Г. О. Золотова, „для багатьох типів речень з об'єктивно-нейтральною семантикою характерна препозиція не підмета, а компонента, що виступає суб'єктом (дії, стану, відношення тощо), незалежно від його відмінкової форми й кваліфікації з точки зору членів речення” [4, с. 340]. За актуального членування речення такий компонент переважно співвідносний із темою: *Мені / стало чомусь досадно* (Ю. Яновський); *...йому / не подобається така непропорційність* (Ю. Яновський); *Султанові Сулейману / пощастило від народження* (П. Загребельний); *Хворому / було порівняно легше* (М. Олійник); *Мені / весело з тобою* (І. Пільгук); *...їй / не буде куди тікати* (Вал. Шевчук); *...хлопцеві / стало любо на неї дивитися* (Вал. Шевчук); *Григорієві / стало шкода хлопця* (Вас. Шевчук); *Довженкові / було за тридцять...* (В. Дрозд). У семантично неелементарних реченнях давальний відмінок може входити до комплексної теми. Першою темою виступають детермінантні компоненти, до сфери другої входить датив, наприклад: *Після виходу з тюрми в 1878 році / Франкові / було дуже важко* (Р. Горак); *На дорогу / Франкові / потрібні були гроші* (Р. Горак). У питальних реченнях займенникового різновиду грамема давального відмінка разом із суб'єктно-предикатною основою формує постпозитивну тему, репрезентантом реми виступає питальне займенникове слово, часто разом з часткою *же* (*ж*): *...чому / мені ніхто не подобається?..* (Ю. Яновський); *Куди ж / мені вас, ластівочко, вести* (Вал. Шевчук). Аналогічне членування маємо й у деяких розповідних структурах, наприклад: *...тільки одного / було шкода Катеринці* (Є. Гуцало). Варто зазначити, що позиція теми для давального суб'єктного не виступає єдиною. Пересунення аналізованої грамеми в абсолютний кінець речення часто є передумовою переміщення її в позицію реми, у такому разі на неї падає логічний наголос, наприклад: *Тоді вперше за життя стало страшно / Іванові* (Вал. Шевчук); *...від цього не стало б легше / ні їм, ні Долі, ні їхньому народові* (Вас. Шевчук); ...

секрет був відомий / тільки самому Ягничеві... (О. Гончар).

Зв'язок актуального членування речення з його формально-синтаксичною та семантико-синтаксичною організацією простежуємо в ускладнених структурах, де грамема давального відмінка виражає функцію адресата дії – потенційного суб'єкта дії і є одним із компонентів комплексної реми: *...Долинський / наказав **слугам** позачиняти всі хвіртки й ворота* (Вал. Шевчук); *Князь Києва / не радив би такому **племені** виходити із братньої єдності* (Д. Міщенко); *...її величність / дозволила **нам** додаткові класи...* (Вас. Шевчук); *Ніхто / не може заборонити думати **людям**...* (Р. Іваничук). Як зазначає О. А. Лаптева, актуальне членування насамперед як функціональна категорія виникає за умови реалізації мовної структури в мовленні, воно „відображає структуру категорії мислення й визначається комунікативним завданням мовця. При цьому можемо спостерігати невідповідність плану мовної системи й плану її мовленнєвої реалізації, плану логічного й плану мовленнєвого” [5, с. 38]. Ця теоретична концепція дослідниці має безпосередній стосунок і до структур з давальним відмінком, який перебуває в подвійному синтаксичному зв'язку з іншими членами речення. Свідченням того, що актуальне членування не має постійних схем, виступають конструкції, в яких датив, виражаючи ускладнену семантико-синтаксичну функцію, разом з іншими компонентами перебуває в другій частині висловлення й формує тему; рему, засвідчену в початковій позиції, увиразнюють різні додаткові засоби: *...аж ось коли / дозволили зустрітись **їй** із сином!..* (Вас. Шевчук).

В українській мові подибуємо ряд структур, у яких давальний відмінок виконує комунікативну функцію складника теми: *Рух допомоги балканським **слов'янам** / всіляко будемо підтримувати* (І. Пільгук); *Але тут на допомогу **Жданові** / прибіг Самуїл* (В. Малик). У поданих реченнях грамема давального як поширювач теми передує ремі. Проте таке явище не обов'язкове. У деяких висловленнях датив перебуває в ролі складника реми, наприклад: *Видавці / складають глибоку подяку **пані Філомелі Чучман-Дужинській*** (Б. Лепкий); *...він / виступав організатором допомоги **Драгоманову*** (М. Олійник); *А це... / це **вам** допомога* (М. Олійник). Варто зазначити, що давальний відмінок засвідчений не тільки в актуально членованих реченнях. Відсутність темо-ремної опозиції маємо в односкладних називних реченнях. У такому випадку наявна тільки грамема реми: *Слава **генію!*** (В. Дрозд); *Слава **Герцикові!** Слава нашим **полтавцям!*** (Б. Лепкий); *Розкаяння і допомога **слідству**...* (Вас. Шевчук); *Хвала **князю Тивері!*** (Д. Міщенко).

Отже, у сучасній українській мові давальний відмінок спеціалізований на вираженні

напівслабокерованого другорядного члена речення, що корелює з семантико-синтаксичною функцією адресата дії. Вторинні значення форм датива спрямовані у дві площини: власне-відмінкову та позавідмінкову. За актуального членування речення вказана грамема в типових виявах виступає компонентом комплексної реми, рідше, перебуваючи в не характерній для неї початковій позиції, репрезентує тему. Абсолютну периферію становлять висловлення з давальним відмінком у функції складника теми. Порушені в статті проблеми перспективні для функціонального дослідження всієї відмінкової системи, висвітлення її формально-синтаксичної, семантико-синтаксичної та комунікативної спеціалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови / І. Р. Вихованець. — К. : Наук. думка, 1987. — 231 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник / І. Р. Вихованець. — К. : Либідь, 1993. — 368 с.
3. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: академ. граматика укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська ; за ред. І. Вихованця. — К. : Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. — 400 с.
4. Золотова Г. А. Очерк функціонального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова. — М. : Наука, 1973. — 351 с.
5. Лаптева О. А. Нерешенные вопросы теории актуального членения / О. А. Лаптева // Вопросы языкознания. — 1972. — № 2. — С. 35—47.
6. Межов О. Суб'єктні синтаксеми у позиціях другорядних членів речення / Олександр Межов // Лінгвістичні студії : [зб. наук. праць / уклад. А. Загнітко (наук. ред.) та ін.]. — Донецьк : ДонНУ, 2001. — Випуск 7. — С. 150—154.